



Brüssel, 1.12.2017  
COM(2017) 721 final

**KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE**

**üldeelarvest kaetud tagatiste kohta  
Olukord 31. detsembri 2016. aasta seisuga**

{SWD(2017) 435 final}

## Sisukord

1.	Sissejuhatus .....	2
2.	ELi eelarve ja muude kriisiohjamismehhanismidega tagatud tehingud.....	2
3.	Sündmused tagatud tehingute valdkonnas .....	5
3.1	Komisjoni otseselt hallatavad tehingud .....	6
3.1.1.	Euroopa finantsstabiilsusmehhanism (EFSM).....	6
3.1.2.	Maksebilansi tasakaalustamise vahend .....	6
3.1.3.	Makromajandusliku finantsabi laenud .....	7
3.1.4.	Euratomy laenud .....	8
3.2	EIP välisrahastamine .....	8
4.	ELi eelarvest kaetavad riskid .....	9
4.1	Riski mõiste.....	9
4.2	Koguriski komponendid.....	9
4.3	ELi eelarvest kaetav aastane risk .....	9
4.3.1.	Liikmesriikide riskipositsioonid.....	9
4.3.2.	Kolmandate riikide riskipositsioonid .....	10
5.	Välistegevuse tagatisefond.....	12
5.1	Tagatiste realiseerimine .....	12
5.1.1.	Väljamaksed rahavarudest .....	12
5.1.2.	Väljamaksed ELi eelarvest.....	12
5.1.3.	Taotlused tagatisefondile ja sissenõutud summad .....	12
5.2	Fondi tegevus .....	14
6.	Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond (EFSI).....	15

## 1. SISSEJUHATUS

Käesoleva aruande eesmärk on jälgida ELi eelarvest kaetavaid krediidiriske, mis on tekkinud otseselt Euroopa Liidu laenuhingute ja antud tagatiste või kaudselt Euroopa Investeeringupanga liiduvälistele rahastamisprojektidele antud tagatise tõttu.

Käesolev aruanne on esitatud vastavalt finantsmääruse artiklile 149,<sup>1</sup> mille kohaselt peab komisjon esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule kord aastas aruande ELi eelarveliste tagatiste ja nendega seotud riskide kohta.

Aruanne on üles ehitatud järgmiselt: 2. punktis on esitatud ELi eelarvest tagatud tehingute peamised tunnused ja lisaks on käsitletud mitut muud kriisiohjamismehhanismi, millega ei kaasne ELi eelarvele mingit riski. 3. punktis on kirjeldatud sündmusi tagatisega tehingute valdkonnas. 4. punktis on toodud esile peamised ELi eelarvest kaetavad riskid. 5. punktis on keskendunud tagatiste realiseerimisele ja välistegevuse tagatisfondi<sup>2</sup> (edaspidi „fond“), 6. punktis aga Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi (EFSI)<sup>3</sup> tegevusele.

Käesoleva aruandega koos esitatakse komisjoni talituste töödokument, mis sisaldab üksikasjalikke tabeleid ja selgitavaid märkusi. See sisaldab ka nende riikide makromajanduslikku analüüsi, kes kasutavad ELi laene ja/või tagatise, mis moodustavad fondi riskipositsiooni põhiosa.

## 2. ELI EELARVE JA MUUDE KRIISIOHJAMISMEHHAANISMIDEGA TAGATUD TEHINGUD

Euroopa Liidu eelarvest kaetavad riskid tulenevad mitmesugustest laenu- ja tagatistehingutest, mida saab jaotada nelja rühma.

### 2.1 Euroopa Liidu antud laenud, millel on makromajanduslikud eesmärgid

Sellised laenud on 1) makromajandusliku finantsabi laenud<sup>4</sup> kolmandatele riikidele, 2) maksebilansi tasakaalustamiseks antavad laenud<sup>5</sup> euroalavälistele maksebilansiraskustes ELi liikmesriikidele, 3) laenud Euroopa finantsstabiilsusmehhanismi<sup>6</sup> (EFSM) raames, millega toetatakse kõiki liikmesriike, kellel on või keda ohustavad tõsiselt nende kontrolli alt väljas olevatest erakorralistest sündmustest tingitud suured majandus- ja finantshäired. Neid laenusid antakse tavaliselt koos Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF) finantsabiga.

<sup>1</sup> Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määrus (EL, Euratom) nr 966/2012, mis käsitleb Euroopa Liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju ning millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ, Euratom) nr 1605/2002 (ELT L 298, 26.10.2012, lk 1).

<sup>2</sup> Nõukogu 25. mai 2009. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 480/2009 välistegevuse tagatisfondi asutamise kohta (kodifitseeritud versioon) (edaspidi „tagatisfondi määrus“) (ELT L 145, 10.6.2009, lk 10).

<sup>3</sup> Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. juuni 2015. aasta määrus (EL) 2015/1017, mis käsitleb Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi, Euroopa investeerimisnõustamise keskust ja Euroopa investeerimisprojektide portaali ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1291/2013 ja (EL) nr 1316/2013 – Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond („EFSI määrus“). ELT L 169, 1.7.2015, lk 1.

<sup>4</sup> Makromajanduslikku finantsabi võidakse anda ka kolmandatele riikidele suunatud toetuste kujul. Õiguslikud alused on loetletud komisjoni talituste töödokumendi tabeli A2b lisas.

<sup>5</sup> Nõukogu 18. veebruari 2002. aasta määrus (EÜ) nr 332/2002, millega liikmesriikide maksebilansi toetamiseks luuakse keskmise tähtajaga rahalise abi süsteem (EÜT L 53, 23.2.2002, lk 1).

<sup>6</sup> Nõukogu 11. mai 2010. aasta määrus (EL) nr 407/2010, millega luuakse Euroopa finantsstabiilsusmehhanism (ELT L 118, 12.5.2010, lk 1).

## 2.2 Mikromajanduslikel eesmärkidel antavad laenud

Need on Euratomi laenud.

## 2.3 Euroopa Investeerimispannga (edaspidi „EIP“) poolt ELi tagatistega kaetud tehingute rahastamine ELi mittekuuluvates riikides (edaspidi „EIP-poolne välisrahastamine“)<sup>7</sup>

Tagatud EIP välisrahastamine, makromajanduslik finantsabi ja Euratomi laenud kolmandatele riikidele on alates 1994. aastast olnud kaetud välistegevuse tagatisfondist (edaspidi „fond“). Maksebilansi tasakaalustamiseks antud laenud ning EFSMi ja Euratomi laenud liikmesriikidele on kaetud otse ELi eelarvest.

Fond katab nende kohustuste täitmata jätmise, mis kaasnevad ELi mittekuuluvatele riikidele või nendes riikides rakendatavate projektide jaoks antud laenude ja laenu tagatistega. Fond loodi selleks, et

- pakkuda likviidsuspuhvrit, et vältida ELi eelarve kasutamist iga kord, kui seoses tagatud laenuga jäetakse kohustused täitmata või viivitatakse nende tasumisega, ning
- luua eelarvedistsipliini vahend, kehtestades finantsraamistiku sellise ELi poliitika arendamiseks, mis käsitleb ELi ja EIP kolmandatele riikidele antavate laenude tagatise<sup>8</sup>.

Kui kolmas riik saab Euroopa Liidu liikmesriigiks, ei kaeta temaga seotud laene enam fondist ja risk tuleb katta otse ELi eelarvest. Fondi rahastatakse ELi eelarvest ning selle vahendid peavad pidevalt vastama teatavale protsendile nende tagasimaksmata laenude ja laenu tagatiste põhisummast, mida fondist kaetakse. Kõnealune protsent ehk sihtmäär on praegu 9 %<sup>9</sup>. Kui fondis ei ole piisavalt vahendeid, leitakse need ELi eelarvest.

## 2.4 Liikmesriikides ELi tagatistega kaetud tehingute rahastamine Euroopa Investeerimispannga (edaspidi „EIP“) ja Euroopa Investeerimisfondi (edaspidi „EIF“) poolt – Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond (EFSD)

Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond (EFSD) on väga oluline osa Euroopa investeerimiskavast, mille eesmärk on edendada Euroopa Liidu pikaajalist majanduskasvu ja konkurentsivõimet.

ELi tagatiseega on kaetud osa rahastamis- ja investeerimistehinguid, mille EIP teostab infrastruktuuri ja innovatsiooni programmi ning Euroopa Investeerimisfondi VKEda programmi raames, teise osa teostab EIP grupp oma vastutusel.

<sup>7</sup> Õiguslikud alused on loetletud komisjoni talituste töödokumendi tabeli A3 lisas.

<sup>8</sup> Kuigi välisriskid kaetakse lõppkokkuvõttes ELi eelarvest, toimib tagatisfond vahendina, millega kaitstakse ELi eelarvet maksekohustuste täitmata jätmise riski vastu. Viimane aastaaruanne fondi ja selle juhtimise kohta on esitatud 14. septembri 2017. aasta dokumendis COM(2017) 488 final ja juurdekuulvas komisjoni talituste 14. septembri 2017. aasta töödokumendis SWD(2017) 296 final. 2017. aasta aruanne peaks valmima 2018. aasta juuliks ja see avaldatakse aadressil <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>.

<sup>9</sup> Üksikasjalik aruanne fondi toimimise ja vahendite eraldamise sihtmäära kohta on esitatud 8. aprilli 2014. aasta dokumendis COM(2014) 214 final ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumendis SWD(2014) 129 final.

EIP ja EIF vastutavad iga üksiku tehinguga seotud riskide hindamise ja kontrollimise ning komisjonile ja kontrollikojale aruande esitamise eest.

### Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi tagatisfond<sup>10</sup>

Vastavalt EFSI määruse<sup>11</sup> artiklile 12 on EFSI tagatisfond likviidsuspuhver, millest tehakse EIP-le väljamakseid ELi tagatise realiseerimise korral. Kui realiseeritud tagatise summa ületab EFSI kontol EIP käsutuses olevate vahendite summa, makstakse see vastavalt ELi ja EIP vahelisele EFSI lepingule välja EFSI tagatisfondist. EIP hallatav EFSI konto loodi eesmärgiga koguda sellele ELi tulud, mis saadakse ELi tagatisega tagatud EFSI toimingutest ja sissenõutud summadest, ning maksta kasutada olevate vahendite ulatuses välja realiseeritud ELi tagatis.

Makseid EFSI tagatisfondi tehakse järk-järgult, võttes arvesse ELi tagatisest tulenevat riskipositsiooni suurenemist.

Kooskõlas artikli 12 lõikega 4 haldab EFSI tagatisfondi vahendeid komisjon otse ja neid investeeritakse kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõttega, järgides asjakohaseid usaldatavusnõudeid.

### **2.5 Muud kriisiohjamismehhanismid, mida ei kaeta ELi eelarvest**

Kriisi ohjamiseks on käivitatud veel mitu mehhanismi, millega *ei* kaasne riske ELi eelarvele:

- *Kreeka laenuleping*<sup>12</sup>, mida rahastatakse teiste euroala liikmesriikide poolt Kreekale antavate kahepoolsete laenudega ja mida haldab keskselt komisjon.

- *Euroopa finantsstabiilsusvahend (EFSF)*<sup>13</sup>: euroala liikmesriigid löid EFSFi 2010. aasta juunis ajutise päästemehhanismina, et pakkuda euroala liikmesriikidele finantsabi makromajandusliku kohandamisprogrammi raames. Alalise päästemehhanismi – Euroopa stabiilsusmehhanismi (ESM) – leping jõustus 27. septembril 2012. EFSF jätkab alates 1. juulist 2013 käimasolevate Kreeka programmidega (koos IMFi ja mõnede liikmesriikidega), samuti Iirimaa ja Portugali programmidega (koos IMFi, mõnede liikmesriikide ning ELi/EFSMiga)<sup>14</sup>, kuid ei osale enam uutes rahastamisprogrammides ega laenulepingutes.

- *Euroopa stabiilsusmehhanism (ESM)*<sup>15</sup>: ESM on oluline osa ELi laiahaardelisest strateegiast, mis on mõeldud euroalal finantsstabiilsuse kaitsmiseks, ja see pakub finantsabi euroala liikmesriikidele, kellel on või keda ohustavad finantsraskused. ESM on Luksemburgis asuv

<sup>10</sup> Lisateavet Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi tagatisfondi kohta saab 16. juuni 2016. aasta dokumendist COM(2017) 326 final.

<sup>11</sup> Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. juuni 2015. aasta määrus (EL) 2015/1017, mis käsitleb Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi, Euroopa investeerimisnõustamise keskust ja Euroopa investeerimisprojektide portaali ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1291/2013 ja (EL) nr 1316/2013 – Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond („EFSI määrus“). Euroopa Komisjon ja Euroopa Investeerimispank (edaspidi „EIP“) kirjutasid lepingule EFSI haldamise ja ELi tagatise andmise kohta (edaspidi „EFSI leping“) alla 22. juulil 2015. Selle lepingu muudatus allkirjastati 21. juulil 2016.

<sup>12</sup> Teave Kreeka laenulepingu kohta:

[http://ec.europa.eu/economy\\_finance/assistance\\_eu\\_ms/greek\\_loan\\_facility/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/index_en.htm).

<sup>13</sup> Teave EFSFi kohta: <http://www.efsf.europa.eu>.

<sup>14</sup> ELi/EFSMi kaudu antavad laenud on tagatud ELi eelarvega.

<sup>15</sup> Teave ESMi kohta: <http://esm.europa.eu>.

valitsustevaheline organisatsioon, mida reguleeritakse rahvusvahelise avaliku õiguse alusel. Selle laenuandmisvõime on 500 000 miljonit eurot.

### 3. SÜNDMUSED TAGATUD TEHINGUTE VALDKONNAS

Selles punktis on kirjeldatud sündmuse tagatud tehingute valdkonnas. Esiteks on kirjeldatud sündmuse komisjoni otseselt hallatavate tehingute ja teiseks EIP hallatavate tehingute valdkonnas.

Tabel 1. ELi eelarvest kaetav tagatud laenujääk kokku 31. detsembri 2016. aasta seisuga (miljonites eurodes)

	<b>Põhisumma jääk</b>	<b>Kogunenud intress</b>	<b>Kokku</b>	<b>%</b>
<b>Liikmesriigid*</b>				
<b>Euratom</b>	241,06	0,80	241,86	0,29 %
<b>Maksebilansi tasakaalustamine</b>	4 200,00	71,60	4 271,60	5,13 %
<b>EIP</b>	1 651,32	13,15	1 664,47	2,00 %
<b>Euroopa finantsstabiilsusmehhanism</b>	46 800,00	655,79	47 455,79	57,01 %
<b>Liikmesriigid kokku**</b>	52 892,38	741,34	53 633,72	64,43 %
<b>Kolmandad riigid***</b>				
<b>Makromajanduslik finantsabi</b>	2 946,60	17,30	2 963,90	3,56 %
<b>Euratom</b>	10,37	0,02	10,39	0,01 %
<b>EIP****</b>	26 482,04	156,89	26 638,94	32,00 %
<b>Kolmandad riigid kokku</b>	29 439,01	174,21	29 613,23	35,57 %
<b>Kokku</b>	82 331,40	915,55	83 246,95	100,00 %

\* Risk kaetakse otse ELi eelarvest. See hõlmab ka Euratomi ja EIP laene, mis anti liikmesriikidele enne nende ELiga ühinemist.

\*\* Arvud ei hõlma EFSI tegevust; selle kaudu oli aruandekuupäevaks välja makstud 4 392 miljonit eurot.

\*\*\* Fondi kaetavate riskide maksimumsumma on 20,03 miljardit eurot.

\*\*\*\* Hõlmab laene, mis anti ELile üle pärast seda, kui Süüria jättis oma EIP laenudega seotud kohustused täitmata (summa: 247,20 miljonit eurot). ELi 2015. ja 2016. aasta raamatupidamisaruandes on need laenud täielikult allahinnatud.

Talituste töödokumendi tabelites A1, A2a, A2b ja A3 on esitatud kõnealuste laenujääkide kohta üksikasjalikum teave, eelkõige ülemmäär, väljamakstud summad ja tagatismäärad.

### 3.1 Komisjoni otseselt hallatavad tehingud

#### 3.1.1. Euroopa finantsstabiilsusmehhanism (EFSM)

Majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu (ECOFIN) 9.–10. mai 2010. aasta järeltuste kohaselt on mehhanismi maht 60 000 miljonit eurot<sup>16</sup>. Lisaks olid euroala liikmesriigid valmis vajaduse korral neid vahendeid täiendada. Nõukogu määruse (EL) nr 407/2010<sup>17</sup> artikli 2 lõike 2 kohaselt on liikmesriigile antava laenu või krediidi limiidi põhisumma piiratud maksete assigneeringute suhtes kohaldatava omavahendite ülemmäära piiresse jääva varuga.

Tulenevalt nõukogu otsustest anda liidu finantsabi Iirimaale<sup>18</sup> (kuni 22 500 miljonit eurot) ja Portugalile<sup>19</sup> (kuni 26 000 miljonit eurot) tehti Iirimaale väljamakseid summas 22 500 miljonit eurot ja Portugalile summas 24 300 miljonit eurot (ülejäanud 1 700 miljonit eurot Portugali valitsus ei taotlenud). Vajaduse korral saab EFSMist kasutada euroala liikmesriikide abistamiseks veel 13 200 miljonit eurot<sup>20</sup>.

Eurorühm/ECOFIN otsustas 2013. aasta aprillis pikendada EFSMi laenude maksimaalset kaalutud keskmist tähtaega 12,5 aasta asemel 19,5 aastani ja andis sellega abi saavatele riikidele võimaluse taotleda laenude tagasimaksetähtaegade pikendamist kuni 2026. aastani (osamaksete kaupa).

#### 2016. aasta sündmused

11. jaanuaril 2016 laekus Portugali taotlus pikendada EFSMi laenu (2011. aastal väljamakstud laen suurusega 4,75 miljardit eurot, mille tagasimaksmise tähtpäev oli 3. juuni 2016). Laen refinantseeriti kolme tehinguga, mille tähtajad on 2023. aastal (1,5 miljardit eurot), 2031. aastal (2,25 miljardit eurot) ja 2036. aastal (1 miljardit eurot). Laenutähtaja sellise pikendamise tõttu on Portugalile antud laenude keskmine tagasimaksetähtaeg nüüd 14,9 aastat.

#### 3.1.2. Maksebilansi tasakaalustamise vahend

EL taaskäivitas keskmise tähtajaga rahalise abi (kokku 14 600 miljonit eurot) andmise maksebilansi tasakaalustamise vahendi kaudu 2008. aasta lõpul, et aidata Ungaril ning hiljem ka Lätil ja Rumeenial taastada turu usaldus. Nimetatud summast maksti välja 13 400 miljonit eurot.

<sup>16</sup> Vt pressiteade majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu 9.–10. mai 2010. aasta erakorralise kohtumise kohta ([http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms\\_data/docs/pressdata/en/ecofin/114324.pdf](http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/114324.pdf)).

<sup>17</sup> Nõukogu 11. mai 2010. aasta määrus (EL) nr 407/2010, millega luuakse Euroopa finantsstabiilsusmehhanism (ELT L 118, 12.5.2010, lk 1).

<sup>18</sup> Nõukogu 7. detsembri 2011. aasta rakendusotsus 2011/77/EL Iirimaale liidu finantsabi andmise kohta (ELT L 30, 4.2.2011, lk 348).

<sup>19</sup> Nõukogu 17. mai 2011. aasta rakendusotsus 2011/344/EL Portugalile liidu finantsabi andmise kohta (ELT L 159, 17.6.2011, lk 88); vt ka parandus (ELT L 178, 10.7.2012, lk 15).

<sup>20</sup> EFSMi kohta lisateabe saamiseks vt komisjoni aruanne Euroopa Liidu 2016. aasta laenutehingute kohta (COM(2016) 387 final). 2016. aasta aruanne peaks valmima 2017. aasta oktoobriks ja sellega saab tutvuda aadressil <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>.

## 2016. aasta sündmused

Ungari maksis viimase, 1 500 miljoni euro suuruse laenu tagasimakse 2016. aasta aprillis. Maksebilansi tasakaalustamise vahendi laenude jääk kahanes 2016. aastal 5 700 miljonilt eurolt 4 200 miljonile eurole.

Maksebilansi tasakaalustamise vahendi 50 000 miljoni euro suurusest üldisest maksimummahust oli 31. detsembri 2016. aasta seisuga järel 45 800 miljonit eurot, mida vajaduse korral on võimalik abistamiseks kasutada.

### *3.1.3. Makromajandusliku finantsabi laenud*

Makromajanduslikku finantsabi käsitlevad otsused teevad harilikult Euroopa Parlament ja nõukogu (ELi toimimise lepingu artikkel 212). Kui olukord kolmandas riigis eeldab kiireloomulist finantsabi, võib nõukogu võtta otsuse vastu komisjoni ettepaneku põhjal (ELi toimimise lepingu artikkel 213); seda menetlust kasutati 2014. aastal Ukrainale mõeldud teise makromajandusliku finantsabi paketi puhul.

## 2016. aasta sündmused

Kirgiisi Vabariigile antud laenu<sup>21</sup> teine osa (10 miljonit eurot 15 miljonist eurost) maksti välja 2016. aasta aprillis.

6. juulil 2016 otsustasid Euroopa Parlament ja nõukogu anda Tuneesiale täiendavat makromajanduslikku finantsabi<sup>22</sup> laenudena summas kuni 500 miljonit eurot (kolm osamakset summas vastavalt 200, 150 ja 150 miljonit eurot).

14. detsembril 2016. otsustasid Euroopa Parlament ja nõukogu anda Jordaania Hašimiidi Kuningriigile täiendavat makromajanduslikku finantsabi<sup>23</sup> laenudena summas kuni 200 miljonit eurot (kaks osamakset summas 100 miljonit eurot).

Abi saanud riigid maksid tagasi 70 miljonit eurot (Bosnia ja Hertsegoviina 4 miljonit eurot, endine Jugoslaavia Makedoonia vabariik 10 miljonit eurot, Montenegro 1,34 miljon eurot ja Serbia 54,66 miljonit eurot).

Ajavahemikus 31. detsember 2015 kuni 31. detsember 2016 vähenes makromajandusliku finantsabi laenude jääk 3 006,6 miljonilt eurolt 2 946,6 miljonile eurole. Ukrainale antud laenud moodustavad 75 % makromajandusliku finantsabi riskipositsioonidest.

## Sündmused pärast 31. detsembrit 2016 (kuni 30. juuni 2017)

Ukrainale kolmanda programmi (MFA III) raames antud makromajandusliku finantsabi laenu<sup>24</sup> teine osa (600 miljonit eurot) maksti välja 2017. aasta aprillis.

---

<sup>21</sup> Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2013. aasta otsus nr 1025/2013/EL makromajandusliku finantsabi andmise kohta Kirgiisi Vabariigile (ELT L 283, 25.10.2013, lk 1).

<sup>22</sup> Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2016. aasta otsus (EL) 2016/1112 täiendava makromajandusliku finantsabi andmise kohta Tuneesiale (ELT L 186, 9.7.2016, lk 1).

<sup>23</sup> Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2016. aasta otsus (EL) 2016/2371 täiendava makromajandusliku finantsabi andmise kohta Jordaania Hašimiidi Kuningriigile (ELT L 352, 23.12.2016, lk 18).



Gruusiale ettenähtud makromajandusliku finantsabi laenu (MFA III) teine osa (13 miljonit eurot) maksti välja 2017. aasta mais.

#### *3.1.4. Euratomi laenud*

Liikmesriikidele või teatavatele abikõlblikele riikidele, kes ei ole liikmesriigid (praeguse seisuga Venemaa Föderatsioon, Armeenia, Ukraina), antavate Euratomi laenude ülemmäär on 4 000 miljonit eurot, millest ligikaudu 92 % on juba välja makstud. Otsuse kohasest 4 000 miljonist eurost on järele jäänud 326 miljonit eurot.

7. augustil 2013 allkirjastati 300 miljoni eurone laen Ukrainale olemasolevate tuumarajatiste ohutuse parandamiseks. Ukraina parlament ratifitseeris tagatislepingu 15. mail 2014. Laenu antakse tihedas koostöös Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangaga, kes annab ka omalt poolt 300 miljoni eurose laenu.

27. mail 2015 andis komisjon loa teha Energoatomile Euratomi laenu väljamakseid summas 100 miljonit eurot, tingimusel et Energoatom on selleks ajaks saanud kätte vähemalt 50 miljonit eurot Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga laenust. Rakendamisel esinenud viivituste tõttu ei olnud 31. detsembri 2016. aasta seisuga Euratomi laenu väljamakseid tehtud.

Nendes laenudes kasutatakse riiklikke tagatise, millega kaetakse 100 % aasta lõpu seisuga tagasi maksmata summadest.

#### 2016. aasta sündmused

2016. aastal väljamakseid ei tehtud. Bulgaaria maksis tagasi 22,62 miljonit eurot, Rumeenia 19 miljonit eurot ja Ukraina 7,1 miljonile eurole vastava summa.

#### Sündmused pärast 31. detsembrit 2016

Euratomi laenu esimene osa (50 miljonit eurot) maksti välja 2017. aasta mais.

### **3.2 EIP välisrahastamine**

#### 2016. aasta sündmused

Vastavalt EIP üldlaenumandaadile aastateks 2014–2020 oli 31. detsembriks 2016 sõlmitud lepinguid kogumahas 10 741 miljonit eurot. Kuna sellest oli osutatud kuupäevaks välja makstud ainult 1 882 miljonit eurot, oli tagasimaksmata laenude summa 1 893 miljonit eurot (vt talituste töödokumendi tabel A3). EIP mandaadid saanud riikide kohta täpsema teabe saamiseks vt talituste töödokumendi tabelid A1, A3 ja A4.

Varasemate EIP välismandaatide kohta vaata komisjoni talituste töödokumendi tabel A3.

Süüria valitsus jättis intressi- ja laenumaksetega seotud kohustused ka 2016. aastal täitmata. EIP on taotlenud tagatisfondilt kõnealuste summade katmist (vt punkt 5.1.3).

---

<sup>24</sup> Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. aprilli 2015. aasta otsus (EL) 2015/601, mis käsitleb Ukrainale makromajandusliku finantsabi andmist (ELT L 100, 17.4.2015, lk 1).

Käesolevas punktis osutatud rahastamisvahendite laenujääk 31. detsembri 2016. aasta seisuga on esitatud punktis 3 (tabel 1).

## **4. ELI EELARVEST KAETAVAD RISKID**

### **4.1 Riski mõiste**

ELi eelarvest kaetav risk tuleneb tagatud tehingutega seotud põhisumma jäägist ja intressidest.

Käesolevas aruandes kasutatakse ELi eelarvest (otse või fondi kaudu) kaetavate riskide hindamiseks kahte meetodit.

- „Kogu eelarvest kaetava riski“ arvutamisel võetakse arvesse asjaomaste tehingute laenujäägi kogusummat konkreetsel kuupäeval, sh kogunenud intresse<sup>25</sup>.
- „Aastase eelarveriskina“ määratletud eelarvemetoodika puhul arvutatakse maksimaalne summa, mille EL peaks eelarveaastal välja maksma, kui kõik tagatud laenudega seotud kohustused jäetakse täitmata<sup>26</sup>.

### **4.2 Koguriski komponendid**

Kuni 2010. aastani tulenes ELi eelarvest kaetava laenujäägi kogusummaga seotud maksimaalne risk põhiliselt kolmandatele riikidele antud laenudest. Alates 2011. aastast on liikmesriikide rahandust tugevalt mõjutanud finantskriis, mistõttu EL on andnud liikmesriikide valitsemissektorite rahastamisvajaduste toetuseks rohkem laene.

Sellest tulenevalt on riski komponentide osakaal muutunud. 31. detsembri 2016. aasta seisuga moodustasid laenujäägi kogusummast 64 %<sup>27</sup> laenuvõtmistehingud, mis olid seotud liikmesriikidele antud laenudega, mis kaetakse otse ELi eelarvest (31. detsembri 2010. aasta seisuga oli see näitaja 45 %).

### **4.3 ELi eelarvest kaetav aastane risk**

31. detsembri 2016. aasta seisuga tagasimaksmata laene (vt tabel 1) arvestades on maksimaalne summa, mille EL peaks 2017. aastal välja maksma (otse ja fondi kaudu), eeldusel et kõik tagatud laenudega seotud kohustused jäetakse täitmata, 5 777 miljonit eurot. See summa hõlmab 2017. aastal maksmisele kuuluvate tagatud laenude põhisummat ja intressimakseid, eeldusel et tagasimaksmata laene ei nõuta tagasi kiirendatud korras (üksikasjalikud andmed on esitatud komisjoni talituste töödokumendi tabelis A4).

#### *4.3.1. Liikmesriikide riskipositsioonid*

2017. aastal on ELi kaetav liikmesriikidega seotud tegevuse maksimaalne aastane risk 2 858 miljonit eurot (49,5 % aastasest koguriskist). See risk hõlmab järgmist:

---

<sup>25</sup> Vt aruande tabel 1.

<sup>26</sup> Arvutamisel eeldatakse, et tagasimaksmata laene ei nõuta tagasi kiirendatud korras, st arvesse võetakse üksnes tasumisele kuuluvaid makseid (vt aruande tabelid 2 ja 3 ning komisjoni talituste töödokumendi tabel A4).

<sup>27</sup> Vt tabel 1.

- a) enne liikmesriikide ELiga ühinemist antud EIP laenud ja/või Euratomi laenud;
- b) maksebilansi tasakaalustamise vahendi raames antud laenud ja
- c) Euroopa finantsstabiilsusmehhanismi raames antud laenud.

Tabel 2. Liikmesriikide järjestus vastavalt 2017. aastal ELi eelarvest kaetavale aastasele riskile (miljonites eurodes)

Järjestus	Riik	Laenud	Maksimaalne aastane risk	Riigi osakaal liikmesriikidega seotud aastases riskis	Riigi osakaal aastases koguriskis (liikmesriigid ja kolmandad riigid)
1	Rumeenia	a+b)	1 453,75	50,9 %	25,2 %
2	Iirimaa	c)	607,25	21,2 %	10,5 %
3	Portugal	c)	591,22	20,7 %	10,2 %
4	Bulgaaria	a)	73,39	2,6 %	1,3 %
5	Horvaatia	a)	38,01	1,3 %	0,7 %
6	Läti	a+b)	26,34	0,9 %	0,5 %
7	Tšehhi Vabariik	a)	25,93	0,9 %	0,4 %
8	Poola	a)	21,53	0,8 %	0,4 %
9	Slovaki Vabariik	a)	14,24	0,5 %	0,2 %
10	Leedu	a)	4,42	0,2 %	0,1 %
11	Ungari	a)	2,12	0,1 %	0,04 %
<b>Kokku</b>			2 858,20	100 %	49,5 %

#### 4.3.2. Kolmandate riikide riskipositsioonid

2017. aastal on fondist kaetav kolmandate riikidega seotud maksimaalne risk 2 918,8 miljonit eurot (50,5 % aastasest koguriskist). Kolmandate riikidega seotud risk hõlmab EIP laenutehinguid, Euratomi laene ja makromajanduslikku finantsabi (üksikasjalikud andmed on esitatud komisjoni talituste töödokumendi tabelis A2b). Fond katab kolmandatele riikidele antud tagatud laene, mille tähtajad ulatuvad kuni 2042. aastani.

Allpool on esitatud kümme kõige suurema laenujäägi kogusummaga riiki (48st) nende 2017. aastal tagasimaksmisele kuuluva summa suuruse järjekorras. Nende arvele langeb 2 415 miljonit eurot ehk 83 % fondi kaetavast kolmandate riikidega seotud aastasest riskist. Kõnealuste riikide majanduslikku olukorda on analüüsitud ja kommenteeritud talituste töödokumendi punktis 3. Tabelis on iga riigi puhul märgitud ka reitinguagentuuride antud hinnang krediitdivõimelisuse kohta.

Tabel 3. **Kümme kõige suurema riskiga kolmandat riiki** vastavalt 2017. aastal ELi eelarvest kaetava riski suurusele (miljonites eurodes)

<b>Järjestus</b>	<b>Riik</b>	<b>Maksimaalne aastane risk</b>	<b>Riigi osakaal kolmandate riikidega seotud aastases riskis</b>	<b>Riigi osakaal aastases koguriskis (liikmesriigid ja kolmandad riigid)</b>
<b>1</b>	Türgi	1 025,74	35,1 %	17,8 %
<b>2</b>	Tuneesia	283,98	9,7 %	4,9 %
<b>3</b>	Egiptus	278,37	9,5 %	4,8 %
<b>4</b>	Maroko	221,09	7,6 %	3,8 %
<b>5</b>	Serbia	204,78	7,0 %	3,5 %
<b>6</b>	Lõuna-Aafrika	99,73	3,4 %	1,7 %
<b>7</b>	Ukraina	88,12	3,0 %	1,5 %
<b>8</b>	Liibanon	85,15	2,9 %	1,5 %
<b>9</b>	Brasiilia	65,14	2,2 %	1,1 %
<b>10</b>	Bosnia ja Hertsegoviina	62,94	2,2 %	1,1 %
<b>10 suurima riskiga riiki kokku</b>		2 415,03	82,7 %	41,8 %

## 5. VÄLISTE GEVUSE TAGATISFOND

### 5.1 Tagatiste realiseerimine

#### 5.1.1. Väljamaksed rahavarudest

ELi eelarvest kaetakse esialgselt võlteenindusrisk tagasimakse tähtpäeval, kui võlgnik ei maksa oma laenu ELile tagasi õigel ajal. Komisjon kasutab oma rahavarusid, et vältida viivitusi ja neist tuleneda võivaid kulusid laenutehingute teenindamisel<sup>28</sup>.

Võttes arvesse, et enamik kulusid tekib aasta esimeses kvartalis, on võla tasumine jaotatud järgmistele kuudele ning paigutatud iga kuu algusesse, kui rahajääk on kõige suurem.

2016. aastal kasutati 16päevase ajavahemiku jooksul umbes 1 miljoni euro ulatuses rahavarusid seoses tehnilise viivitusega ühe võlgniku ühe makse puhul.

#### 5.1.2. Väljamaksed ELi eelarvest

Kui üks või mitu liikmesriiki ei täida oma õiguslikke kohustusi, võib komisjon, kui ELi omavahendeist ei piisa, käsitada ELi olemasolevate eelarvevahendite kasutamisel võlgade tagasimaksmist prioriteetsena võrreldes mittekohustuslike muude kulutustega. Kui sellest ei piisa, siis vastavalt mitmeaastasele finantsraamistikule on liikmesriigid vastavalt ELi õigusaktidele kohustatud tegema täiendavaid osamakseid kuni 1,20 % ulatuses ELi kogurahvatulust, et võlad saaksid tagasi makstud ja eelarve püsiks tasakaalus. ELi õigusaktidest tuleneb, et vajaduse korral ei tarvitse liikmesriikide osamaksu suurus sõltuda nende osakaalust ELi eelarves.

Kuna 2016. aastal ei jätnud ükski liikmesriik oma kohustusi täitmata, assigneeringuid ei taotletud.

#### 5.1.3. Taotlused tagatistfondile ja sissenõutud summad

Kui ELi poolt kolmandatele riikidele antud või ELi tagatud laenu saaja hilineb makse tegemisega, kasutatakse tagatistfondi, et katta täitmata jäetud kohustused kolme kuu jooksul alates taotluse esitamisest.

EIP taotletavad summad võetakse tagatistfondi kontolt pärast komisjoni talitustelt nõusoleku saamist. Kui EL teeb ELi tagatise alusel makse, lähevad EIP õigused ja õiguskaitsevahendid ELile üle<sup>29</sup>.

EIP on algatanud ELi nimel sissenõudmismenetlused nende summade suhtes, millega seoses on õigused ja õiguskaitsevahendid üle antud<sup>30</sup>.

<sup>28</sup> Nõukogu 26. mai 2014. aasta määruse (EL, Euratom) nr 609/2014 (meetodite ja menetluse kohta, millega tehakse kättesaadavaks traditsioonilised, käibemaksupõhised ja kogurahvatulul põhinevad omavahendid, ning muude sularahavajaduste rahuldamiseks vajalike meetmete kohta (ELT L 168, 7.6.2014, lk 39)) artikkel 14.

<sup>29</sup> Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. aprilli 2014. aasta otsuse nr 466/2014/EL (millega antakse Euroopa Investeerimispankale ELi tagatis liiduväliste investeerimisprojektide toetamiseks sõlmitud finantseerimistingutest tekkida võiva kahjumi puhuks) artikli 8 lõige 7.

<sup>30</sup> Sissenõudmismenetluse kohta lisateabe saamiseks vt ka 25. juulil 2014 allakirjutatud Euroopa Liidu ja Euroopa Investeerimispanka kokkulepet sissenõudmiste kohta. Kokkuleppega on ette nähtud EIP-le

### EIP laenud projektidele Süürias

Alates 2011. aasta detsembrist on Süüria valitsus jätnud EIP suhtes täitmata teatavad intressimaksete ja laenu tagasimaksetega seotud kohustused. Kuna ametlikud maksenõuded on olnud edutud, on EIP alates 2012. aasta maist hakanud pöörduma tagasisfondi poole. Taotlusi, mis on esitatud Süüria laenudega seotud kohustuste täitmata jätmise pärast, on kajastatud tabelis 4a.

Tabel 4a. Taotlused tagasisfondile Süüria tagasimaksmata laenude pärast (miljonites eurodes)

(Tagasisfondi kontolt võtmise) aasta	Rahuldatud taotluste arv	Tasumisele kuuluvate osamaksete suurus	Trahvid ja kogunenud intressid <sup>31</sup>	Sissenõutud summa	Kokku
2012	2	24,0	0,0	2,2	21,8
2013	8	59,3	1,4	0,0	60,7
2014	8	58,7	1,5	0,0	60,2
2015	8	58,7	1,5	0,0	60,2
2016	12	103,8	2,4	0,0	106,2
Kokku	38	304,4	6,8	2,2	309,1

31. detsembri 2016. aasta seisuga oli Süüriale antud tagatud laenude põhisumma jääk kokku 555 miljonit eurot<sup>32</sup> ja viimase laenu tähtaeg 2030. aastal.

### TAV Tunisie S.A. (Enfidha lennujaam)

29. juuni 2016 esitas EIP nõude võtta kasutusele välislaenude andmise volituse alusel saadud ELi tagatis seoses laenuga ettevõttele TAV Tunisie S.A. (Enfidha lennujaam).

29. septembril 2016 maksis Euroopa Komisjon selle tagatisnõude alusel EIP-le viivise ja intressidena 4,65 miljonit eurot, kusjuures tagatisnõuet käsitlev arutelu EIPga alles kestab.

Tabelis 4b on esitatud ülevaade ettevõttele TAV Tunisie S.A. (Enfidha lennujaam) antud laenu tõttu fondile esitatud tagatisnõudest.

---

antud tagatise alusel ELi poolt liiduväliste investeerimisprojektide toetamiseks sõlmitud finantseerimistingutest tekkida võiva kahjumi katmiseks tehtud maksete sissenõudmise kord.

<sup>31</sup> Trahvid ja kogunenud intressid nõuab EIP sisse alles iga laenu teise maksetaotlusega ning need kogunevad alates kohustuste täitmata jätmise kuupäevast kuni päevani, mil tagasisfond need tasub.

<sup>32</sup> See summa hõlmab 304,43 miljonit eurot (põhisumma + intress), mille EIP on juba sisse nõudnud.

Tabel 4b. Ettevõttele TAV Tunisie S.A. (Enfidha lennujaam) antud laenu tagatisnõue (miljonites eurodes)

Sissenõudmise aasta	Rahuldatud nõuete arv	Tasumisele kuuluvate osamaksete suurus	Trahvid ja kogunenud intressid <sup>32</sup>	Sissenõutud summa	Kokku
2016	1	4,56	0,09	0,00	4,65
Kokku	1	4,56	0,09	0,00	4,65

31. detsembri 2016. aasta seisuga oli TAV Tunisie S.A. (Enfidha lennujaam) jaoks antud tagatud laenude põhisumma jääk kokku 64,4 miljonit eurot<sup>33</sup> ja viimase laenu tähtaeg 2028. aastal.

#### Sündmused pärast 31. detsembrit 2016 (kuni 30. juuni 2017)

2017. aasta juuni lõpuks oli saadud veel kuus Süüriaga seotud nõuet (kokku 28,38 miljonit eurot koos intresside ja trahvidega) ja üks nõue seoses ettevõttega TAV Tunisie S.A. (Enfidha lennujaam) (2,21 miljonit eurot koos intresside ja trahvidega).

## 5.2 Fondi tegevus

Tagatisfondi määruse kohaselt peavad fondi vahendid olema nõuetekohasel tasemel (sihtsumma), milleks on 9 % iga tehinguga seotud kapitalikohustuste kogusummast, millele lisandub kogunenud intress. Selleks et tagada sihtsumma saavutamine, on olemas rahastamise mehhanism.

Rahastamise mehhanismile toetudes maksti 2016. aasta veebruaris ELi eelarvest fondi 257,12 miljonit eurot ning 2017. aasta veebruaris 240,54 miljonit eurot.

31. detsembri 2016. aasta seisuga oli fondi netovara<sup>34</sup> 2 505,14 miljonit eurot. Netovara ja tagatisfondi määruse kohaste kapitalikohustuste<sup>35</sup> (29 365,98 miljonit eurot) suhe oli tagatisfondi määruse tähenduses sihtsummast väiksem. Sellest tulenevalt lisati fondi rahastamiseks ELi 2018. aasta eelarveprojekti 137,80 miljonit eurot.

EIP välislaenumandaadi kohta vahekokkuvõtte tegemisel tuleks hindamiseks läbi vaadata fondi põhiparameetrid, eriti sihtmäär. Välistöötja koostas tagatisfondi kohta hinnangu, milles arvestati fondi riskiprofiili ning tulemuslikkust, pidades silmas fondi kaetavate välisfinantstehingute ja seonduvate riskide kujunemist. Aruanne valmis 2016. aasta augustis. Selle peamine järeldus oli, et 9 % sihtmäär on optimaalne ka laenuportfelli praeguse riskitaseme juures, isegi kui peamiste võlgnike reitingut veelgi alandatakse. Seetõttu jäeti 9 % sihtmäär muutmata.

<sup>33</sup> See summa hõlmab 4,56 miljonit eurot (sealhulgas intress), mille EIP on juba sisse nõudnud.

<sup>34</sup> Fondi vara kokku miinus kogunenud maksekohustused (EIP tasud ja audititasud).

<sup>35</sup> K.a kogunenud intressid.

## 6. EUROOPA STRATEEGILISTE INVESTEERINGUTE FOND (EFSI)<sup>36</sup>

ELi tagatis katab rahastamis-ja investeerimistehingud, mille EIP on sõlminud infrastruktuuri ja innovatsiooni programmi raames ning EIF VKEde<sup>37</sup> programmi raames. Osa nimetatud tehingutest on kaetud ELi tagatisega, teise osa aga teostab EIP grupp oma vastutusel.

Vastavalt EFSI määruse artiklile 12 on likviidsuspuhver, millest tehakse EIP-le väljamakseid ELi tagatise realiseerimise korral, EFSI tagatisfond. Kui realiseeritud tagatise summa ületab EFSI kontol EIP käsutuses olevate vahendite summa, makstakse see vastavalt ELi ja EIP vahelisele EFSI lepingule välja EFSI tagatisfondist. EIP hallatav EFSI konto loodi eesmärgiga koguda sellele ELi tulud, mis saadakse ELi tagatisega tagatud EFSI toimingutest ja sissenõutud summadest, ning maksta kasutada olevate vahendite ulatuses välja realiseeritud ELi tagatis.

Makseid EFSI tagatisfondi tehakse järk-järgult, võttes arvesse ELi tagatisest tulenevat riskipositsiooni suurenemist.

EFSI tagatisfondi vahendeid haldab otseselt komisjon ja neid investeeritakse kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõttega, järgides asjakohaseid usaldatavusnõudeid.

### 2016. aasta sündmused

ELi tagatisest tulenev riskipositsioon seoses EIP grupi tagasimaksmata EFSI laenudega oli 31. detsembri 2016. aasta seisuga 4 392 miljonit eurot; EFSI määruse artikli 11 kohaselt on ELi tagatise maksimummäär 16 miljardit eurot. 4 392 miljoni euro suurust summat kajastatakse ELi 2016. aasta finantsaruande lisades tingimusliku kohustusena.

Infrastruktuuri ja innovatsiooni programmi kuuluvate ELi tagatisega tagatud tagasimaksmata nõuete maht oli 4,02 miljardit eurot, millest 3,98 miljardit eurot oli seotud võlatehingute ja 0,04 miljardit omakapitaliga seotud tehingutega<sup>38</sup>.

2016. aasta lõpu seisuga oli VKEde programmi kohaselt ELi tagatisega tagatud tagasimaksmata laenude summa 369,7 miljonit eurot, millest 364,8 miljonit eurot oli seotud tagatistehingutega ja 5 miljonit eurot omakapitalitehingutega.

Tagatisfondil oli 31. detsembri 2016. aasta seisuga netovarasid 1 020 miljonit eurot.

2016. aasta lõpu seisuga oli EFSI raames lepinguid sõlmitud kogusummas 21,3 miljardit eurot ja 28 liikmesriigiga. Sellest 14,2 miljardi euro väärtuses tehinguid allkirjastas<sup>39</sup> EIP

<sup>36</sup> Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. juuni 2015. aasta määrus (EL) 2015/1017, mis käsitleb Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi, Euroopa investeerimisnõustamise keskust ja Euroopa investeerimisprojektide portaali ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1291/2013 ja (EL) nr 1316/2013 – Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond („EFSI määrus“). ELT L 169, 1.7.2015, lk 1.

<sup>37</sup> Mikro-, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted (VKE).

<sup>38</sup> 2016. aasta lõpus olid infrastruktuuri ja innovatsiooni programmi portfelli ELi tagatisega tagatud (väljamakstud ja väljamaksmata) nõuete maht 13,38 miljardit eurot, millest 12,84 miljardit eurot oli seotud võlatehingutega ja 0,54 miljardit omakapitaliga seotud tehingutega. Kuna ELi tagatis on antud portfelli esimese järjekoha kahjust tuleneva riski osa tagatisena, oli infrastruktuuri ja innovatsiooni programmist ELi eelarvele tulenev potentsiaalne kahju maksimummäär 10,6 miljardit eurot.

<sup>39</sup> Sõlmitud lepingute koguarvu ja allkirjastatud kohustuste vaheline erinevus sõltub mitmest tegurist, näiteks sellest, et allkirjastatud kohustuste puhul ei võeta arvesse EIP osa omakapitaliga seotud tehingutes, või tagasimaksetest ja kohaldatud vahetuskursist tulenevatest erinevustest.



(121 tehingut) ja 7,1 miljardi euro väärtuses EIF (225 tehingut). See näitab üldiselt märkimisväärset kasvu võrreldes 2015. aastaga, mil lepinguid sõlmiti kogusummas 1,2 miljardit eurot.

Lisateavet Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi tagatisfondi kohta vt uusim komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule ja Euroopa Kontrollikojale Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi tagatisfondi valitsemise kohta<sup>40</sup> ja sellega seotud komisjoni talituste töödokument.

---

<sup>40</sup> 16. juuni 2017. aasta aruanne COM(2017) 326 final.